

Muisteluaineistoa Pohjois-Karjala-kokoelmasta: ISÄNPÄIVÄ

Kannisto Väinö, valokuvaaja. Herra Johansson ja tyttövauva.
Helsinki, 1953 / Helsingin kaupunginmuseo (CC BY 4.0)

Tervetuloa muistelumatkalle entisajan vanhemmuuteen ja kasvatuseriaatteisiin ja ehkä peilaamaan niitä nykyajan tapoihin.

Bruno Ahveninen kertoo **Rajakylän saaga** -sarjan osassa **Äiti ja isä** synnytyksestä, joka saattoi tapahtua entisaikaan kotona ja isät saivat yleensä olla sen ajan ulkotöissä, ”poissa jaloista” (s. 240):

”Kun synnytyksen aika tuli, Otto lähti ulos puita pilkkomaan. Iltapäivällä joulun aatonaattona Anna Marian ja Oton neljäs lapsi syntyi Hovilan pienessä ja kylmässä tuvassa. Heti kun vauva tuli maailmaan ja kiljaisi ensi parahduksensa, Mari pesi sen ja laittoi vasuun. Sitten hän meni ulos ja huusi Otolle:

- Tulehan nyt kahtomaan poekoosi!”

Pienet sisarukset olivat hoidossa sukulaisissa, josta isä nouti heidät tutustumaan uuteen perheenjäseneseen. Vanhemmat saivat ja saavat edelleenkin vastata lasten joskus kiperiinkin kysymyksiin. Vastaukset taitavat olla hiukan erilaisia nykyään:

”Kun Otto tuli kotiin tyttöjen kanssa ja nämä olivat riisuneet päällysvaatteensa, Anna Maria sanoi tytöille:

- Tulukeehan nyt kahtomaan velimiestä.
- Kyllä se on pieni, Aili sanoi.
- Mistä se on tullu? kolmivuotias Inna kysyi.
- Äeti löysi sen tuolta sohvan takoo.
- Mistä se sinne on tullut? Elisa kysyi.
- Niillä pikkuvauvolla on omat tiesä, jota ne kulukoo, Anni sanoi.”

Ahvenainen kirjoittaa kirjassaan myös vanhempien huolista, keuhkotauti levisi myös Rajakylään. Lääkäriin ei aina lähdetty, vaan kokeiltiin sukupolvelta toiselle periytyneitä itsehoitokeinoja (s.251):

”Otto tuli tammikuun lopulla eräänä lauantaina [savotasta] perheensä luo ja hevoselle uutta muonaa hakemaan. Kun he menivät illalla saunaan, Anna Maria sanoi huolissaan:

- Nyt eijoo tuon poejan elämä oekeellaan... liekö soanna jo tartunnan, kun sitä keuhkotaatikii alakaa olla joka talossa ympäri kylee.
- No mistä sinä sitä epäilet?
- No kuulethan tuon itekii, miten se köhii. Keuhkoloessa sillä on varmasti vikoo. Pitäsikö se soaha lääkäriin?
- No mitenkäs sen nyt tähän aekaan saesi ja mitä nekään osoosi tehdä?
- No mitäs sille myökään osataan tehdä?
- Kisko tuomesta kuorta ja keitä tuomenkuorivettä ja juota sitä poejalle, Otto sanoi.

Hänen mieleensä oli jäänyt hänen isoäitinsä keuhkotaudin hoito-ohje.”

Runoilija Anna-Maija Raittila muisteli taas **Lapsuudenkotini**-kirjassa omaa isäänsä Joensuun kaupungin rakennusmestari Viljo Raittilaa. Heidänkin perheensä oli oikea suurperhe ja silloin olivat työpäivät pitkiä. Vaikka muistot muuten ovat isästä lämpimiä ja kannustavia, joskus väsyneenä saattoi isäkin hermostua suureen lapsijoukkoonsa:

(s. 150): ”Kotona elämä oli vaatimatonta, boheemisen yksinkertaista. Kaksitoistalapsisen perheen elättäminen vaati isältä pitkiä työpäiviä kaupungin rakennusmestarina, mutta koskaan meillä ei ollut puutetta tai köyhyyden tuntua.

(s. 157) Yhteisiä hetkiä isän kanssa oli harvoin, mutta isän olemuksesta huokui kaiken aikaa jotakin hyvin lämmintä, toiset huomioivaa rakkautta, jonka saattoi aistia kodin ilmapiirissä. Sodanjälkeisinä raadannan vuosina hän saattoi nääntyneenä tuskastua, huutaakin, mutta en koskaan muista kokeneeni sitä pelottavana. ... Erityisen lämpimältä tuntui isän kannustus, kun olimme lukemassa läksyjämme tai kun minä olin kirjoittamassa runoja ja hän työpöytien ohi kulkiessaan sanoi jotakin hyväksyvää.”

Joittenkin muistelijoiden muistot isästä ei ole yhtä hyviä. Armi Ratia muistelee Tuula Saarikosken kirjoittamassa elämäkerrassa oman isänsä olleen kurinpitäjä. Joskus voi epäoikeudenmukaiseksi koettu rangaistus jäädä pitkäksi aikaa suhdetta hiertämään:

(s.16) ”Isä oli perheen kurinpitäjä, joka uskoi vitsan voimaan. Pahan nujertaminen piiskan avulla ei ollut tulkittavissa rakkaudeksi, varsinkaan silloin, kun sai selkäänsä pahasta, johon ei ollut syyppää. Kansakoulua käyvä Armi, joka ei pystynyt saamaan isää vakuuttuneeksi syyttömyydestään, päätti ettei itke. Mutta itku oli nöyrytyksen merkki. Isä jatkoi lyömistä niin kauan että lapsen päätös murtui ja itku tuli. Rakkaus isään ei koskaan toipunut tästä nöyryytyksestä. Isän ja esikoisen välit olivat siitä pitäen viileän ystävälliset.”

Lähteet:

Ahveninen, Bruno: Rajakylän saaga : osa 3 : äiti ja isä : Myyttinen tarina Pielisen Karjalasta, 2016

Lapsuudenkotini, Kirjayhtymä 1985 (toim. Savolainen, Sirkku)

Saarikoski, Tuula: Armi Ratia : legenda jo eläessään, WSOY 1977

Ja lopuksi isien iloksi (ja muidenkin) otteita lehdestä **Uusi yritys : Sintsin opintokerhon äänenkannattaja**, tammi- ja helmikuun lehdistä vuodelta 1933

”Olkaapas hiljaa jottei isä näe” sanoi Tolvasen Veikko heinäsiirakalle kun ojassa isäänsä piilossa makasi.

”Kylmä kylpy lämpimään nahkaan” sanoi Kettusen Topi kun pyörällä sulaan ajoi.

”Korkoa korolle” sanoi Kätkösen Erkki, kun pakkasella kohvasella jäällä kenkäänsä kantoja katseli.

”Varpaissa on kuumetta vaikka muuten on vilu” sanoi Pakarisen Hilka kun iltamissa tanssia odotteli.

”Elämä on taistelua” sanoi Kettusen Topi kun lumituiskussa Rasivaaran iltamiin tyhjän retken teki.